

Als de koningin de koning schaak zet

THE QUEEN'S GAMBIT In de Netflix-hit *The queen's gambit* verovert een vrouwelijke grootmeester een door mannen gedomineerde schaakwereld. Pionierswerk zonder genderzorgen, lijkt het. De realiteit was soms anders. 'Won ik een schaakspel, dan had ik te diep in zijn ogen gekeken.'

The queen's gambit is al weken de koningin van Netflix. Massaal volgden we – zet na zet – het onthechte schaakwonder Beth Harmon. Keken ook nauwlettend mee: de ware vrouwelijke grootmeesters. Zoals Susan Polgar, een van de beste vrouwelijke schaakspelers ooit. 'Laat ons zeggen dat, als we het over seksisme hebben, *The queen's gambit* een picknick is in vergelijking met de realiteit zoals ik die heb ervaren', zegt ze.

Als eerste vrouw in de geschiedenis wist Polgar zich in 1986 te kwalificeren voor het *Men's World Chess Championship*, en dat als 17-jarige. Een kantelpunt. In 1991 deed ze dat trucje nog eens over. Ze was de derde vrouw die de titel van grootmeester op zak

stak en effende het pad voor andere vrouwelijke schaakspelers, haar jongere zus Judit op kop. Die laatste neemt een bijzondere plek in het collectieve geheugen in. Ze was de enige vrouw die ooit de top tien van de wereld bestormde en Garry Kasparov, door velen aangezien als de beste schaker ooit, zelfs een keer wist te verslaan.

Als Beth Harmon uit *The queen's gambit* gekneet is naar een origineel, dan naar de Polgar-zussen. Zij het met dat ene verschil. Susan Polgar: 'Ik kan me nauwelijks een toernooi in mijn jongere jaren herinneren waar ik niet geconfronteerd werd met seksuele en fysieke intimidatie of verbaal en geestelijk geweld van mannelijke tegenstanders en organisatoren.' Ze kan talloze

voorbeelden van dat gebrek aan respect opsommen. 'Toen ik net grootmeester was geworden, werd ik uitgenodigd voor een belangrijk toernooi. Op een van de grote diners die daaraan verbonden waren, kon een speler uit de top tien aan tafel niet luid genoeg benadrukken dat ik in de slaapkamer en de keuken thuis hoorde, niet aan een schaakbord. Op een ander toernooi wees ik als tiener de ongewenste seksuele avances van een man af en dreigde hij me doodleuk van het balkon van de derde verdieping te gooien. Die constante confrontatie met zulke feiten maakte het voor mij erg moeilijk om volledig gefocust te blijven op belangrijke wedstrijden.'

Een schaakbord voor de buid
Twintig jaar later, wanneer de Belgische topschaaksters – en zussen – Wiebke en Astrid Barbier opgroeien in de jaren 2000, blijken de stereotiepe denkbeelden weinig getemperd. 'Bij de jeugd hoorden we voortdurend foute opmerkingen', zegt Wiebke Barbier. 'Je hoorde ouders voor een partij tegen hun zoon zeggen: "Je gaat toch niet verliezen van een meisje, hé", en won ik dan was het: "Ze zal wel te diep in je ogen gekeken hebben."' De winst van meisjes leek nooit terecht, het verlies van jongens altijd onrecht. Opvallend, de zussen Barbier herinneren zich alleen dergelijke uitspraken van ouders en trainers, nooit van de tegenspelers zelf.

Aan de andere kant van Europa klinkt een ander verhaal. 'Dat soort dingen heb ik nooit gehoord als kind', zegt Sopiko Guramishvili, een Nederlandse met Georgische roots die zichzelf vandaag bij de honderd beste vrouwelijke schaakspelers van de wereld mag rekenen. Ze vertelt over Georgië als een waar schaakland, een plek waar meisjes absoluut niet ontmoedigd worden in het schaken. 'Om je een idee te geven: wanneer een vrouw er trouwt, is een schaakbord een van de klassieke cadeaus. Zo vanzelfsprekend wordt het gevonden dat meisjes of vrouwen even goed kunnen en even hard willen schaken.'

© getty, DS fotomontage

advertentie

SHOP

Belgische bieren box

BOEK + 10 SPECIAALBIEREN + VOUCHERS

€ 29,95
adviesprijs
€ 72,50

Een 'masterclass' voor elke bierliefhebber en een meesterlijke cadeautip!

In deze box vindt u niet alleen 10 smaakvolle Belgische speciaalbiere, maar ook het boek 'Masterclass Belgische Bieren', 176 pagina's vol prachtige foto's en alles wat u te weten wil komen over het vloeibare goud. Hoe en waar is het ooit ontstaan? Hoe gaat dat brouwen precies in zijn werk? Hoe kunt u bier het beste bewaren en uitschenken? Bovendien krijgt u in dit boek uitgebreid culinaire bieradvies.

Extra: **vouchers** met korting op een bezoek aan de brouwerijen van Rodenbach en Cornet en op uw volgende aankoop van deze bieren.

BESTEL OP STANDAARDSHOP.BE

10 Belgische speciaalbiere

boek + vouchers

Bier met liefde gebrouwen, drink je met verstand

STANDAARDSHOP.BE
De Standaard

De afbeelding is de aangekondigde afbeelding die de leverancier meedeelt; aan de wie foto's of hetz product verschijnt. Toegang door internet artikel, foto's en geluid, 27/12/2021.

Sopiko Guramishvili (links) tegen Anna-Marja Kazarian, Judith Polgar (tegen Garry Kasparov) en Hou Yifan (tegen Magnus Carlsen). © epa, Kees van de Veer/hhCleo Campert/hh

ken.' Haar louter positieve ervaringen tegen Guramishvili ook door naar het internationale schaakcircuit van vandaag. 'Er is geen applaus of een kus op de hand zoals in *The queen's gambit*, maar ik ervaar echt geen intimidatie of seksisme van mannelijke tegenstanders.'

'Waar we bij de jeugd nog heel wat domme uitspraken hoorden,' zegt Astrid Barbier, 'zijn de seksistische opmerkingen er mettertijd wel uitgegaan. Alleen onlangs hoorde ik nog eens een man die ik net had verslagen, beweren dat hij zich niet had kunnen concentreren omdat ik een vrouw ben.'

De buiging van Kasparov

Dat tijden veranderen, valt te lezen in *The queen's gambit* zelf. In de aftiteling met name. Daarin duikt Garry Kasparov op als raadsman voor de schaakpartijen van de reeks. Behalve levende legende is Kasparov ook de man die quotes naliet als: '*There is real chess and there is women chess*'. Hij maakte deel uit van datgene waartegen de Polgar-zussen moesten opboksen. Kasparovs vrouwonvriendelijke uitspraken waren legio, maar zijn excuses waren dat later ook. Hij had zich vergist, gaf hij toe. Met *The queen's gambit* lijkt Kasparov nu een nog diepere buiging te maken voor alle vrouwelijke spelers. 'De vrouwelijke schaakwereld is zo lang verwaarloosd geweest. Ik hoop dat deze serie ouders kan aanmoedigen om hun dochters te laten kennismaken met het schaken', zei hij onlangs tijdens een webinar. Het seksisme binnen de schaakwereld geeft zich stilaan richting uitgang. Maar

hoe eenzaam is het nog voor vrouwen aan de top? 'Er was dit jaar een opvallend grote opkomst voor het Belgisch kampioenschap schaken,' zegt Wiebke Barbier, die de titel voor de vijfde keer binnenhaalde. 'Er namen tien vrouwen deel! Geen greintje ironie in haar woorden, ze meent het. De Belgische schaakbond telt vandaag 5.000 leden, 8 procent van hen zijn vrouwen. Op het allerhoogste niveau is de kloof nog groter: 1.722 schaakspelers dragen de ultieme titel van grootmeester, van wie amper 37 vrouwen. Tot de honderd beste

'Met schaken zet je in op drie schoolvakken: rekenen, taal (beargumenteren) en lichamelijke opvoeding (stijlvol verliezen)'

Tania Folie
Onderwijzeres

spelers ter wereld behoort één vrouw, de Chinese Hou Yifan, die nota bene net aankondigde uit het circuit te stappen. 'En ik denk dat we er niet op moeten rekenen de komende vijf jaar nog een vrouw in de top honderd te zien verschijnen', zegt Astrid Barbier. 'Van Hou Yifan was het op 14-jarige leeftijd al duidelijk dat zij supersterk zou worden. Er is vandaag geen enkel meisje van die leeftijd dat er torenhoog boven uitsteekt.'

Brugse meisjes kloppen jongens

Schaken heeft de luxe een van de zeldzame sporten te zijn die alle fysieke voor- en nadelen van gender opheft. Waar blijven die Judith Polgars - of Beth Harmons zo u wilt - dan om de schaaktop te bestormen? Dat is grotereels statistisch te verklaren, meent Wiebke Barbier. 'Er zijn gewoon veel te weinig schakende vrouwen om die witte raaf te kunnen vinden.' Al bevestigt iedereen dat er wel degelijk een vrouwelijke schaakboom bestaat: meer meisjes vinden de weg naar het schaken, maar in de leeftijdscategorie van 10 tot 16 jaar is er een grotere uitval bij meisjes dan bij jongens.

Wat kan de motor zijn om de vrouwelijke golf in de schaakwereld aan te zwengelen? 'Als je het stigma echt wilt wegwerken, moet je schaken op school invoeren,' zegt Astrid Barbier, die als student sociale wetenschappen onderzoek doet naar schaken. 'Die implementatie in het onderwijs wordt trouwens ook sterk aangemoedigd vanuit de EU.'

'Schaken is inzetten op drie schoolvakken tegelijkertijd,' zegt Tania Folie, onderwijzeres in een Brugse basisschool. 'Je combineert rekenen met het discussiëren en beargumenteren (taal) en het tonen van respect: leren winnen en stijlvol verliezen (lichamelijke opvoeding).' Twintig jaar geleden vroegen twee sterke leerlingen die altijd wat sneller klaar waren met een taak of ze in afwachting mochten schaken. Goed idee, meende juffrouw Tania. 'Schaken is niet gewoon een schaakbord neerzetten in de klas, het gaat om leren welke openingen je kunt maken, hoe je iemand schaakmat zet ...'

Ze volgde haar twee leerlingen naar de schaalles en de stap naar een nieuw schoolvak was gezet. Ze nam haar collega's mee op sleeptouw. Vandaag krijgen alle kinderen vanaf de derde kleuterklas wekelijks een halfuur schaken. 'Er zijn best al wat scholen die schaken geven in Vlaanderen, maar nog te vaak als naschoolse activiteit of keuzevak. Ik heb er een prioriteit van gemaakt om het in de scholen een plaats te geven. Iedereen moet de kans krijgen om met schaken in aanraking te komen. Arm, rijk, jongen, meisje; het komt

'Een speler uit de top tien kon niet luid genoeg benadrukken dat ik in de slaapkamer en de keuken thuishoorde, niet aan een schaakbord'

Susan Polgar
Voormalig topschaakster

iedereen ten goede.' Wat het schaakonderwijs van juf Tania vandaag oplevert? 'Dat niet één kind zich nog verveelt in de klas, maar dolenthousiast schaakpuzzels wil oplossen tijdens het wachten.' En ook dat binnen het schooltoernooi van basisschool Brugge Centrum de meisjes de jongens toch al twee jaar genadeloos van het schaakbord hebben geveegd.

Mien De Vriendt

advertentie

SHOP

Topaanbieding voor de feestdagen

2011 Barbera d'Asti - Forzati

Een klassewijn van de sappigste rode druif uit het beste wijngedebied van Italië: een sappige kersen-Barbera uit Piëmonte.

- **Kleur:** warm purperrood/zwart
- **Geur:** aantrekkelijk open en verleidelijk, met het bouquet van rode kersen, Italiaanse kruiden, aardigheid en een vleugje leer
- **Smaak:** mooi romig en mondvollend breed van smaak vol sappig kersenfruit met impressies van Italiaanse kruiden, vlierbes, aardigheid en cacao
- **Drinkadvies:** nu al heerlijk, oplegbaar tot 2023. Lekker bij gegrild rood vlees, fazant en Italiaanse charcuterie

BESTEL NU OP STANDAARDSHOP.BE/WIJN

Om vsmzmschep dñk je net verstañd. De adviesprijs is de referentieprijs die de leverancier meedeelt aan de winkels die het product verkopen. Zolang de voorraad strekt.

per fles
€ 7,95
 adviesprijs
 € 9,95

Ontdek het volledig aanbod in onze wijnshop

STANDAARDSHOP.BE
De Standaard